

De woorden 'bij voorrang' in artikel 374, §1, 2de lid van het Burgerlijk Wetboek. Een bron van verwarring of een handig instrument?

Otis Claes

Onder wetenschappelijke begeleiding van Michèle Dekervel

1. INLEIDING

Maatschappelijke en culturele ontwikkelingen geven aanleiding tot een toename van het aantal scheidingen, en bijgevolg tot een toename van kinderen die functioneren in gezinsvormen die sterk verschillen met het klassieke gezin (gehuwde vader en moeder).¹ In onze hedendaagse samenleving heeft ongeveer 1 op 4 minderjarigen in Vlaanderen te kampen met de echtscheiding van zijn of haar ouders.² Het valt niet te ontkennen dat een scheiding een blijvende impact heeft op het leven en de ontwikkeling van een minderjarige. Het is daarom aan de wetgever om de rechten en belangen van de kinderen in een dergelijke situatie te versterken.

In dit werk bestuderen we artikel 374, §2, 2° lid van het Burgerlijk Wetboek (verder: BW), zoals ingevoerd door de wet van 18 juli 2006 betreffende het bevoorrechten van een gelijkmatig verdeeld verblijf.³ Het artikel omvat een referentiemodel, waarbij bepaald wordt dat de rechter bij voorrang het gelijkmatig verdeeld verblijf moet onderzoeken. Naar aanleiding van een wetsvoorstel van 7 juli 2011 zijn er in de praktijk een aantal vragen gerezen over de doeltreffendheid van een dergelijk referentiemodel.

De twee woorden 'bij voorrang'; een bron van verwarring of een handig instrument? In het licht van de onderzoeksvraag wordt onderzocht of het referentiemodel voorgeschreven in artikel 374, §2, 2° lid, achterhaald is in de praktijk. Daartoe wordt bestudeerd welke gevolgen het referentiemodel met zich mee brengt. Bovendien wordt ook nagegaan in welke mate het verblijfsco-ouderschap bevorderend is voor het welzijn van het kind. Wordt er voldoende rekening gehouden met de belangen van het kind? Ook het

¹ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, "Kinderen en scheiding. Een scheidingswetgeving met oog voor de rechten van minderjarigen.", www.kinderrechten.be/IUSR/adviezen//Adviezen_pdf/2005_2006/2005-2006_7_Advies_Kinderen_en_scheiding_pdf.pdf_1-2.

² N. VETTENBURG, M. ELCHARDUS en L. WALGRAVE (eds.), *Jongeren in cijfers en letters. Bevindingen uit de JOP monitor 1*, Leuven, Lannoo Campus, 2007, 31-32.

³ Memorie van toelichting, *Parl.St. Kamer*, nr. 51-1673/001.

Kinderrechtencommissariaat pleit voor het in rekening brengen van de rechten en belangen van de kinderen bij het aanbrengen van wijzigingen aan het regelgevend kader inzake scheiding, en bij alle bijkomstigheden zoals de verblijfsregeling.⁴

Het is belangrijk een verblijfsregeling uit te werken, waarin kinderen het gevoel hebben dat met hen rekening wordt gehouden. Een regeling waarmee iedereen het eens is en die voldoende flexibel is, dat is een streefdoel.

In een eerste deel van dit werk wordt aandacht besteed aan de inhoud van de wet van 2006. Daartoe wordt ingegaan op de onderscheiden situatie wanneer de ouders al dan niet een akkoord kunnen treffen over de verblijfsregeling. Vervolgens worden de randvoorwaarden en de criteria voor het toepassen van de wet besproken. Verder wordt dieper ingegaan op de tegenindicaties die de rechter toelaten om het gelijkmatig verdeeld verblijf niet op te leggen.

In een tweede deel wordt nagegaan of de wet nog een meerwaarde biedt. In het verlengde daarvan wordt de impact van het wetvoorstel van 7 juli 2011 onderzocht. Nagegaan wordt of het referentiemodel, voorgeschreven in artikel 374, §2, 2° lid BW, nog enige functie heeft in de praktijk. Daarbij wordt bestudeerd of het referentiemodel achterhaald is in de praktijk. De toepassing en de gevolgen van de wet krijgen hierbij een bijzondere aandacht. Vervolgens wordt het verblijfsco-ouderschap onderzocht in het licht van de belangen van het kind. Daarbij wordt nagegaan hoe we de belangen van het kind optimaal kunnen waarborgen. Er wordt hierbij gesteund op de belangrijkste rechtspraak en rechtsleer, evenals op de opvattingen van magistraten en advocaten.

2. DE WET VAN 18 JULI 2006

De verblijfsregeling voor kinderen van niet-samenwonende ouders onderging de laatste decennia een aantal wijzigingen. Om de materie juridisch – theoretisch in kaart te brengen, wordt in eerste instantie een overzicht gegeven van de doorlopen evolutie.

Oud artikel 374, 5° lid van het BW, zoals ingevoerd door de wet op de gezamenlijke uitoefening van het ouderlijk gezag van 13 april 1995 (verder: wet van 1995) vormt de basis van het gezagsco-ouderschap.⁵ Het ouderlijk gezag wordt hierbij door beide ouders uitgeoefend, ongeacht of ze gehuwd zijn al dan niet, feitelijk samenwonen, uit de echt gescheiden zijn... Het ouderlijk gezag omvat in hoofdte van de ouders ondermeer het recht op eerbied en ontzag, recht op persoonlijk contact.⁶

⁴ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, “Echtscheidingswetgeving en omgangsregeling met oog voor de rechten van de minderjarigen”, www.kinderrechten.be/IUSE/adviezen//Adviezen_pdf/2006_2007/2006-2007_9_Afvis_Scheidingswetgeving_en_omgangsregelingen.pdf, 1-3.

⁵ BS 24 mei 1995, in werking getreden op 3 juni 1995.

⁶ Kinderwinkels, *De juridische positie van de minderjarige in de praktijk*, Heule, UGA 2010, 73.

Kenmerkend aan het oude artikel 374, 5^e lid BW is de loskoppeling tussen ouderlijk gezag en verblijf. Zo beschikken beide ouders over het ouderlijk gezag, ongeacht de verblijfplaats van het kind. De rechter die een uitspraak doet over de gezagsuitoefening, zal zich daarnaast ook uitspreken over de verblijfplaats van het kind. Het artikel bepaalt dat de rechter in zijn uitspraak vaststelt waar het kind zijn hoofdverblijfplaats zal hebben, en waar het ingeschreven wordt in het bevolkingsregister.⁷ Vast te stellen valt dat het doel van het opstarten van een procedure, louter één wordt om de hoofdverblijfplaats van de kinderen te bekomen.⁸

Oud artikel 374, 5e lid BW bepaalt geen criteria, noch een model als uitgangspunt voor de rechter waarop hij zich dient te baseren om de verblijfsregeling te bepalen. De rechter moet geval per geval oordelen, rekening houdend met de omstandigheden, welk de gepaste verblijfsregeling is. Het enige criterium dat daarvoor wordt aangereikt is het algemene 'belang van het kind'. De rechter heeft bij deze wet dus een uitermate grote vrijheid gekregen om een aangepaste regeling vast te leggen.⁹

De bestaande praktijk creëerde een situatie waarbij in 80% van de gevallen de kinderen door de rechter toegewezen werden aan de moeder.¹⁰ De wet van 18 juli 2006 tot het bevoorrechten van een gelijkmatig verdeelde huisvesting van het kind van wie de ouders gescheiden zijn en tot regeling van de gedwongen tenuitvoerlegging inzake huisvesting van het kind (verder: de wet van 2006), tracht een correctie op die bestaande situatie te vormen door de invoering van een voorkeuregeling.¹¹

Het door de wet van 2006 ingevoerde artikel 374, §2, 2^e lid BW streeft verschillende doelstellingen na. Vooreerst poogt de wet het aantal gerechtelijke procedures te doen dalen en meer rechtszekerheid te creëren. De memorie van toelichting benadrukt de negatieve gevolgen van de onvoorspelbaarheid van de geschillen.¹² Daarnaast beoogt de wet een gelijkheid tussen man en vrouw te veruitwendigen door het gelijkmatig verdeeld verblijf als model in te schrijven.¹³ Deze laatste doelstelling is vooral het gevolg van heel wat lobbywerk met belangengroepen zoals Mouvement

⁷ I. MARTENS, "Het verblijfsco-ouderschap als prioritair te onderzoeken verblijfsregeling" in P. Senaev, F. Swennen en G. Verschelden (eds.), *Verblijfsco-ouderschap. Uitvoering en sanctionering van verblijfs- en omgangsregelingen. Adoptie door personen van hetzelfde geslacht*, Antwerpen, Intersentia 2007, 3-38.

⁸ A. DE WOLF, "'Lange-afstand'-ouders in de rechtspraak over gezags- en contractrecht", *EJ* 2002, 18; A. DE WOLF, "Ouderlijk gezag na echtscheiding gezamenlijke gezagsuitoefening en gelijkverdeeld verblijf", *EJ* 2005, 91.

⁹ P. SENAËVE, H. VAN BOECKRIJK "De wet van 18 juli 2006 op het verblijfsco-ouderschap, de blijvende saisine van de jeugdrechtbank en de tenuitvoerlegging van uitspraken aangaande verblijf en omgang", *EJ* 2006, afl. 8-9, 117-143; L. STERCKX, "Bibliographie", *Rev.not.b.* 2010, afl. 3047, 740-741.

¹⁰ F. REUSENS "L'hebergement égalitaire selon la loi du 18 juillet 2006", *T.Vred.* 2006, 396.

M. POELMAN en M. KRUYTHOFT, "Verblijfsco-ouderschap en de loopbaan van de ouders vanuit een genderperspectief", 2010, http://www.iiav.nl/epublications/iaav_b00104884.pdf, 21-30.

¹¹ Artikel 374, §2, 2e lid BW.

¹² Memorie van toelichting, *Parl.St.* Kamer, nr. 51-1673/001, 4.

¹³ Memorie van toelichting, *Parl.St.* Kamer, nr. 51-1673/001, 5-6.

pour l'égalité parentale en Belangenverdediging voor Gescheiden Mannen en hun Kinderen.¹⁴

De wet van 2006 omvat drie luiken. In het eerste luik biedt de wettekst een referentiemodel van het gelijkmatig verdeeld verblijf dat de rechter bij voorrang moet onderzoeken indien één van de ouders daarom verzoekt. Ten tweede omvat de wet een aantal procedurele vernieuwingen en voorschriften. Ten slotte voorziet de wet in een verruiming van de mogelijkheden tot dwanguitvoering in het kader van de verblijfsregeling.¹⁵

Met betrekking tot de gebruikte terminologie valt op te merken dat in de Nederlandse wettekst de term “huisvesting” gehanteerd wordt als de vertaling van het Franse “hébergement”. Literatuurstudies tonen echter aan dat de term “verblijf” een beter equivalent is.¹⁶

2.1. AKKOORD VAN DE OUDERS OMTRENT DE VERBLIJFSREGELING

Ouders die niet samenleven kunnen een akkoord maken over de verblijfsregeling van hun kinderen. Wanneer de ouders hun geschil voor de rechtbank brengen, zal het akkoord door de rechtbank gehomologeerd worden tenzij dit strijdig is met het belang van het kind.¹⁷ Het akkoord kan een gelijkmatig verdeeld verblijf inhouden, alsook een ongelijk verdeeld verblijf.

De homologatie door de rechtbank komt enkel voor in de situatie dat de ouders hun zaak voor de rechtbank aanhangig maken of na een bemiddelingsprocedure.¹⁸ In alle andere gevallen – behoudens echtscheiding met onderlinge toestemming – is er voor de ouders geen verplichting om het akkoord voor te leggen aan de rechtbank.¹⁹

¹⁴I. MARTENS, “Het verblijfsco-ouderschap als prioritair te onderzoeken verblijfsregeling” in P. Senaev, F. Swennen en G. Verschelden (eds.), *Verblijfsco-ouderschap. Uitvoering en sanctienering van verblijfs- en omgangsregelingen. Adoptie door personen van hetzelfde geslacht*, Antwerpen, Intersentia 2007, 3-38; M. POELMAN en M. KRUYTHOFT, “Verblijfsco-ouderschap en de loopbaan van de ouders vanuit een genderperspectief”, 2010, http://www.iiav.nl/epublications/iav_b00104884.pdf, 21-30.

¹⁵R. VASSEUR, “De verblijfsregeling van kinderen van gescheiden ouders: een verruimd wettelijk kader”, *TJK* 2007, afl. 1, 11-20.

¹⁶P. SENAËVE, H. VAN BOCKKRIJK “De wet van 18 juli 2006 op het verblijfsco-ouderschap, de blijvende saisine van de jeugdrechtbank en de tenuitvoerlegging van uitspraken aangaande verblijf en omgang”, *EJ* 2006, afl. 8-9, 177-143; MARTENS, “Het verblijfsco-ouderschap als prioritair te onderzoeken verblijfsregeling” in P. Senaev, F. Swennen en G. Verschelden (eds.), *Verblijfsco-ouderschap. Uitvoering en sanctienering van verblijfs- en omgangsregelingen. Adoptie door personen van hetzelfde geslacht*, Antwerpen, Intersentia 2007, 3-38; M. POELMAN en M. KRUYTHOFT, “Verblijfsco-ouderschap en de loopbaan van de ouders vanuit een genderperspectief”, 2010, http://www.iiav.nl/epublications/iav_b00104884.pdf, 21-30.

¹⁷Artikel 374 §2, eerste lid BW

¹⁸B. Allemeersch, B. Gayse en P. Schollen, “De wet van 21 februari 2005 in verband met de bemiddeling”, in B. Allemeersch, *De nieuwe wet op de bemiddeling*, Brugge, die Keure, 2005, 45.

¹⁹P. SENAËVE en H. VANBOCKKRIJK, “De wet van 18 juli 2006 op het verblijfsco-ouderschap, de blijvende saisine van de jeugdrechtbank en de tenuitvoerlegging van uitspraken aangaande verblijf en omgang”, *EJ* 2006, afl. 8-9, 117-143; M. POELMAN en M. KRUYTHOFT, “Verblijfsco-ouderschap en de loopbaan van de ouders vanuit een genderperspectief”, 2010, http://www.iiav.nl/epublications/iav_b00104884.pdf, 21-30.

Het voordeel van de homologatie is dat er een uitvoerbare titel wordt gecreëerd, in het geval van een conflict zullen de ouders hun rechten dus steeds voor de rechtbank kunnen afdwingen.²⁰

Ouders die de regeling omtrent het verblijf van hun kinderen niet ter homologatie voorleggen aan de rechtbank zijn grotendeels afhankelijk van de wil van de andere om de regeling na te komen.²¹ Zij kunnen hun regeling vastleggen in een onderhandse akte of een uitvoerbare titel verkrijgen door een notariële akte.

2.2. GEBREK AAN AKKOORD

Wanneer slechts één van beide ouders het ouderlijk gezag uitoefent, dan krijgt deze ouder automatisch het hoofdverblijf. De andere ouder heeft dan louter een omgangsrecht met het kind.²² De exclusieve toekenning van het ouderlijk gezag is uitzonderlijk, de gezamenlijke uitoefening is de regel.²³ Van deze regel wordt afgeweken indien de ouders een voortdurend conflict hebben over een aantal aspecten van de opvoeding van het kind of indien de gezamenlijke uitoefening strijdig is met het belang van het kind. Bijvoorbeeld een ouder die te kampen heeft met een alcoholprobleem of in gevallen van incest.

Niet-samenlevende ouders die allebei het ouderlijk gezag uitoefenen en er niet in slagen om een akkoord te bereiken over de verblijfsregeling van hun kinderen, kunnen een gelijkmatig verdeeld verblijf vorderen.²⁴ Op verzoek van minstens één van beide ouders, zal de rechter het gelijkmatig verdeeld verblijf bij voorkeur onderzoeken.

Wanneer één van de ouders het verblijfsco-ouderschap vordert, moet deze aantonen dat – gelet op de concrete omstandigheden – dit in het belang van het kind is. Bovendien moet hij aantonen dat de voorwaarden voldaan zijn. De ouder die ingaat tegen de verzoekende ouder moet het bewijs leveren d.m.v.

²⁰ H. Vanboeckrijck, “Twee jaar toepassing van de wet van 18 juli 2006 inzake het verblijfsco-ouderschap en de uitvoering en sanctionering van verblijfs- en omgangsregelingen” in P. Senaeve, F. Swennen en G. Verschelden (eds.), *Knelpunten echtscheiding, afstamming en verblijfsregelingen*, Antwerpen, Intersentia 2009, 191-193.

²¹ I. MARTENS, “Het verblijfsco-ouderschap als prioritair te onderzoeken verblijfsregeling” in P. Senaeve, F. Swennen en G. Verschelden (eds.), *Verblijfsco-ouderschap. Uitvoering en sanctionering van verblijfs- en omgangsregelingen. Adoptie door personen van hetzelfde geslacht*, Antwerpen, Intersentia 2007, 3-38.

²² P. SENA EVE en H. VANBOECKRIJK, “De wet van 18 juli 2006 op het verblijfsco-ouderschap, de blijvende saisine van de jeugdrechtbank en de tenuitvoerlegging van uitspraken aangaande verblijf en omgang”, *EJ* 2006, afl. 8-9, 131.

²³ Antwerpen 29 mei 2007, *NJW* 2007, afl. 190, 777-778; Brussel 5 december 2007, *Act.dr.fam* 2008, afl. 1., 13;

G. VERSCHEDLEN, “Moeder verliest ouderlijk gezag omdat ze haar kinderen geloofsovertuiging opdringt”, *Juristenkrant* 2003, nr. 69, 1.

²⁴ Artikel 374, §2, tweede lid BW; F. REUSENS, “L’hebergement égalitaire selon la loi du 18 juillet 2006”, *T.Vred.* 2006, 396-404.

tegenindicaties die er op wijzen dat het gelijkmatig verdeeld verblijf niet de beste oplossing is.²⁵

De mogelijkheid om een ongelijk verdeeld verblijf op te leggen mag niet uit het oog worden verloren. Als de rechter echter van mening is dat het gelijkmatig verdeeld verblijf niet de gepaste oplossing is, staat niets hem in de weg om tot een ongelijk verdeeld verblijf te beslissen. Uit de memorie van toelichting van de wet van 2006 en rechtspraak volgen een aantal tegenindicaties, die de rechter kunnen overtuigen dat het gelijkmatig verdeeld verblijf niet de geschikte oplossing is.

2.3. RANDVOORWAARDEN

De mogelijkheid om het verblijfsco-ouderschap op te leggen is afhankelijk van een aantal randvoorwaarden. Ten eerste kan de rechter het verblijf enkel opleggen wanneer de ouders gezamenlijk het ouderlijk gezag uitoefenen.²⁶ In het uitzonderlijke geval waar het ouderlijk gezag exclusief wordt toegekend aan één van beide ouders, is er voor de rechter dus niet de verplichting om het gelijkmatig verdeeld verblijf bij voorrang te onderzoeken wanneer de andere ouder dit vordert.²⁷

Een tweede voorwaarde bepaalt dat enkel op verzoek van één van de ouders de rechter het gelijkmatig verdeeld verblijf bij voorrang dient te onderzoeken. Wanneer beide ouders het eens zijn over het feit dat een verblijfsco-ouderschap niet de gewenste regeling is, zal de rechter deze dus ook niet kunnen opleggen.²⁸ Artikel 374 §2, 2e lid BW is bovendien ook van toepassing als slechts in ondergeschikte orde het gelijkmatig verdeeld verblijf gevorderd wordt.

2.4. BELANG KINDEREN EN OUDERS

De wetgever heeft geen exhaustieve lijst bepaald met criteria waaraan de rechter zich moet houden om te besluiten tot verblijfsco-ouderschap. Daartoe heeft hij een zeer ruime beoordelingsmarge, waarbij hij steeds rekening moet

²⁵ R. VASSEUR, “De verblijfsregeling van kinderen van gescheiden ouders: een verruimd wettelijk kader”, *TJK* 2007, afl. 1, 11-20.

²⁶ H. Vanbockrijck, “Twee jaar toepassing van de wet van 18 juli 2006 inzake het verblijfsco-ouderschap en de uitvoering en sanctionering van verblijfs- en omgangsregelingen” in P. Senaève, F. Swennen en G. Verschelden (eds.), *Knelpunten echtscheiding, afstamming en verblijfsregelingen*, Antwerpen, Intersentia 2009, 191-193; P. SENAËVE, F. SWENNEN, en G. VERSCHELDEN, (eds.), *Knelpunten voor echtscheiding, afstamming en verblijfsregelingen: evaluatie van de wetten van 27 april 2007 en 27 december 2006 en 18 juli 2006*, Antwerpen, Intersentia 2009, 21-23; P. SENAËVE en H. VANBOECKRIJK, “De wet van 18 juli 2006 op het verblijfsco-ouderschap, de blijvende saisine van de jeugdrechtbank en de tenuitvoerlegging van uitspraken aangaande verblijf en omgang”, *EJ* 2006, afl. 8-9, 124.

²⁷ Artikel 374 §2, 2^e lid BW.

²⁸ Memorie van toelichting, *Parl.St.* Kamer, nr. 51-1673/001, 12; Brussel 22 mei 2007, *NJW* 2008, afl. 184, (498) 498-499, noot G. VERSCHELDEN; L. STERCKX, “Bibliographie”, *Rev.not.b.* 2010, afl. 3047, 740-741.

houden met het belang van het kind en het belang van elk van beide ouders.²⁹ Daarnaast kent de rechter een verplichting zijn uitspraak met bijzondere redenen te omkleden.

Niet enkel het belang van het kind is doorslaggevend in het artikel 374, §2, 2° lid BW, ook het belang van elk van de ouders kan de beslissing van de rechter beïnvloeden.³⁰ Beide begrippen zijn open normen; bijgevolg zullen maatschappelijke ontwikkelingen langs deze weg hun plaats kennen in het positieve recht. Het belang van het kind wordt op grond van een aantal principes geconcretiseerd.³¹ Op te merken valt dat naast medische en psychologische belangen, ook het materieel of economisch welzijn in het onderzoek tot het opleggen van een gelijkmatig verdeeld verblijf worden betrokken.

Vooreerst is het belangrijk dat er een zo laag mogelijk conflictniveau is tussen de ouders. Aangetoond is dat niet de scheiding, maar wel de hoegrootheid van de conflicten tussen de ouders een invloed uitoefent op het welzijn van het kind.³² Een tweede principe bestaat er uit dat het kind nog voldoende kwalitatieve contacten met zijn beide ouders heeft. Het kind heeft recht op contact met beide ouders.³³ Het is essentieel dat het kind regelmatige contacten onderhoudt met moeder en vader met het oog op een gezonde ontwikkeling.³⁴ Een volgend principe doelt op het behoud van een veilig, rustig en regelmatig klimaat waarin het kind kan opgroeien. Een kind moet kunnen opgroeien in een stabiele omgeving, moet in staat zijn om al zijn capaciteiten ten volle te ontdekken en ontwikkelen. Een laatste principe is het behoud van de principiële loyaliteit van het kind ten aanzien van zijn ouders. Een kind is zeer loyaal tegenover zijn moeder en vader, deze instelling mag niet misbruikt worden. Ruziënde ouders hebben vaak de neiging om hun kinderen in hun

²⁹ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, "Echtscheidingswetgeving en omgangsregeling met oog voor de rechten van de minderjarigen", www.kinderrechten.be/IUSE/adviezen//Adviezen_pdf/2006_2007/2006-2007_9_Afvies_Scheidingswetgeving_en_omgangsregelingen.pdf, 5-6.

³⁰ P. SENAËVE, H. VAN BOECKRIJK "De wet van 18 juli 2006 op het verblijfsco-ouderschap, de blijvende saisine van de jeugdrechtbank en de tenuitvoerlegging van uitspraken aangaande verblijf en omgang", *EJ* 2006, afl. 8-9, 129.

³¹ C. Denoyelle, "Beoordelingscriteria voor een verblijfsregeling - Een persoonlijke kijk vanuit de praktijk" in C. v. b. i. d. Rechten (ed.), *Verblijfsregeling*, Antwerpen, Intersentia 2008, 56-59; H. Vanboeckrijk, "Twee jaar toepassing van de wet van 18 juli 2006 inzake het verblijfsco-ouderschap en de uitvoering en sanctionering van verblijfs- en omgangsregelingen" in P. Senaëve, F. Swennen en G. Verschelden (eds.), *Knelpunten echtscheiding, afstamming en verblijfsregelingen*, Antwerpen, Intersentia 2009, 196-198.

³² KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, "Verblijfsco-ouderschap", Brussel, kinderrechtcommissariaat 2005, www.kinderrechten.be/IUSR/adviezen//Adviezen_pdf/2004_2005/2004-2005_5_Verblijfsco-ouderschap_pdf.pdf; C. VAN PEER., "De impact van een (echt)scheiding op kinderen en ex-partners", 2007, <http://aps.vlaanderen.be/index-publicaties.htm>.; J.P.H. DE MAN, "Is "co-ouderschap" in het belang van het kind?", 2008, http://www.f4j.be/diversen/is_co_ouderschap_in_het_belang_van_het_kind.html.

³³ Artikel 9 van het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind.

³⁴ N. DANDOY en F. REUSENS, "L'hébergement alterné à l'épreuve de la pratique judiciaire: quatre arrondissements francophones sous la loupe", *Rev. trim. dr. fam.* 2005, 83.

conflicten te gebruiken. In een echtscheidingsproces is het belangrijk dat het kind een plaats krijgt, in zijn mening gehoord wordt. Het kind mag echter niet het gevoel krijgen een beslissende invloed uit te oefenen op de scheiding van zijn of haar ouders.³⁵ De rechter moet er op toekijken dat kinderen niet gebruikt worden als middel om hun gelijk te behalen, noch dat kinderen door de ene ouder gemanipuleerd worden.

Naast het belang van de kinderen wordt sinds het artikel 374, §2, 2° lid BW ook het belang van de ouders gehanteerd als een wettelijk criterium om te oordelen of het gelijkmatig verdeeld verblijf een geschikte verblijfsregeling vormt.³⁶ Het belang van de ouders houdt voornamelijk in dat beide ouders het recht hebben om hun kind op te voeden, om een impact te hebben in de ontwikkeling van hun kind. Het belang van de ouders bestaat niet noodzakelijk uit een gelijkmatig verdeeld verblijf; het is ook mogelijk dat deze optie net wordt uitgesloten in het belang van de ouders en dat een secundair verblijf eerder in hun belang is.³⁷ Het IVRK gebiedt ons de nodige voorzichtigheid aan de dag te leggen opdat het belang van de ouders niet primeert op het belang van de kinderen.³⁸ Het belang van de ouders is echter snel geraakt. Hoe minder contact met de kinderen, hoe meer de ouders het gevoel hebben dat hun belangen geschonden zijn. Vrederechter DECONINCK van het derde kanton in Leuven vindt het daarom ook beter dat enkel het belang van het kind in aanmerking wordt genomen.

Samenvattend stelt het Kinderrechtencommissariaat: *“Er is onder wetenschappers geen consensus dat verblijfsco-ouderschap in principe de beste verblijfsregeling is. De beste verblijfsregeling is de regeling waarover ouders een akkoord hebben. Kinderen hebben behoefte aan ouders die samenwerken en veiligheid bieden.”*³⁹

2.5. TEGENINDICATIES

Zoals reeds aangehaald, is er in artikel 374, §2, 2° lid BW geen limitatieve lijst te lezen die de rechter moet hanteren om te oordelen of het verblijfsco-ouderschap een geschikte oplossing is. Rechtspraak en rechtsleer leren echter

³⁵ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, “Ouderschapsbemiddeling. Een kans voor kinderen in scheidingssituaties?”, kinderrechtencommissariaat 2005, <http://www.kinderrechten.be/Content.aspx?Theme=volwassenen&PageAction=Detail&pagId=51897>.

³⁶ Artikel 374 §2, *in fine* BW.

³⁷ Brussel 22 mei 2007, *NJW* 2008, afl. 184, 498, noot G. VERSCHULDEN.

³⁸ I. MARTENS, “Het verblijfsco-ouderschap als prioritair te onderzoeken verblijfsregeling” in P. Senaeve, F. Swennen en G. Verschelden (eds.), *Verblijfsco-ouderschap. Uitvoering en sanctionering van verblijfs- en omgangsregelingen. Adoptie door personen van hetzelfde geslacht*, Antwerpen, Intersentia 2007, 3-38; H. VANBOCKRIJCK, “Het juridisch kader en de toepassing in de rechtspraak, inclusief knelpunten op sociaal en fiscaal vlak” in C. v. b. i. d. Rechten (ed.), *Verblijfsregeling*, Antwerpen, Intersentia 2008, 18; Vred. Kortrijk 3 oktober 2006, *RW* 2007-08, 497

³⁹ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, “Jaarverslag 2010-2011”, kinderrechtencommissariaat 2011, http://www.sociaalcultureel.be/jeugd/kinderrechten/KRC-jaarverslag2010-2011.pdf_70-85.

dat er een aantal tegenindicaties bestaan die de rechter toelaten al dan niet te beslissen tot verblijfsco-ouderschap.⁴⁰ We bespreken hier de voornaamste.

Beginnen doen we echter met een algemene bedenking. Als er zoveel tegenindicaties zijn om af te wenden van het gelijkmatig verdeeld verblijf, is er dan nog wel sprake van een 'modelregeling'? Is het niet beter een einde te maken aan de modelregeling, en ook andere verblijfsregelingen onmiddellijk in beschouwing te nemen? Op die manier kunnen we het gelijkmatig verdeeld verblijf onderzoeken zonder andere verblijfsregelingen uit te sluiten.

De afstand tussen de woonplaatsen van de ouders is een eerste voorwaarde om te bepalen of het gelijkmatig verdeeld verblijf mogelijk is.⁴¹ De scheiding is voor een kind al een hele omwenteling in zijn leven. Aangewezen is na de scheiding een regeling uit te werken waarbij het kind zich goed voelt. Consistentie in de vrijetijdsactiviteiten en het behoud van zijn sociaal netwerk zijn belangrijke factoren. Het spreekt vanzelf dat dit enkel mogelijk is wanneer de ouders niet te ver van elkaar wonen. Bovendien wordt er ook rekening gehouden met de plaats waar het kind naar school gaat, deze blijft bij voorkeur dezelfde als voordien.⁴² Als een ouder besluit op een grote afstand van de school te gaan wonen, lijkt een verblijfsco-ouderschap niet aangewezen. Uit den boze is het co-schoolschap, waarbij het kind telkens van school verandert wanneer het bij de ene dan wel bij de andere ouder verblijft. De wetgever heeft dan ook recent laten voelen dat deze praktijk onaanvaardbaar is.⁴³

De beschikbaarheid van de ouders is een volgende voorwaarde die kan bepalen of het verblijfsco-ouderschap een ideale oplossing is. Vrederechter DECONINCK is van mening dat deze voorwaarde sterk afhankelijk is van de persoonlijke instelling van de rechter die de zaak voor zich heeft. Zij vertelt dat ze zelf 3 kinderen heeft, een werkende ouder is en niet steeds de mogelijkheid had om haar kinderen aan de schoolpoort op te wachten. Het feit dat de ene ouder meer werkt dan de andere mag geen aanleiding geven tot het *a priori* uitsluiten van het verblijfsco-ouderschap. Het vormt dus geen belemmeringen dat het kind even in de opvang moet blijven of dat een derde voor het kind zorgt. Op te merken is wel dat het niet de bedoeling is dat die derde de zorg voor het kind volledig overneemt. Ook als ouders voor hun werk

⁴⁰ C. Denoyelle, "Beoordelingscriteria voor een verblijfsregeling - Een persoonlijke kijk vanuit de praktijk" in C. v. b. i. d. Rechten (ed.), *Verblijfsregeling*, Antwerpen, Intersentia 2008, 56-59; H. Vanbockrijck, "Twee jaar toepassing van de wet van 18 juli 2006 inzake het verblijfsco-ouderschap en de uitvoering en sanctionering van verblijfs- en omgangsregelingen" in P. Senaeve, F. Swennen en G. Verschelden (eds.), *Knelpunten echtscheiding, afstamming en verblijfsregelingen*, Antwerpen, Intersentia 2009, 196-198; F. SWENNEN, F., *Het personen – en familierecht*, Antwerpen, Intersentia 2010, 319; M. POELMAN en M. KRUYTHOOF, "Verblijfsco-ouderschap en de loopbaan van de ouders vanuit een genderperspectief", 2010, http://www.iiv.nl/epublications/iav_b00104884.pdf, 21-30; T. HENRION, "Droit d'hébergement", *Postal Mémoires* 2011, afl. 205, 1-26.

⁴¹ Brussel 14 augustus 2008, *J.dr.jeun.*2010, afl. 299, 43.

⁴² Brussel (3de k.) 10 november 2008, *Rev.trim.dr.fam.* 2009, afl. 3, 876.

⁴³ Voorstel tot decreet (K. Helsen et al.) betreffende het inschrijvingsdecreet, tekst aangenomen door de plenaire vergadering, *Parl.St.* VI. Parl. 2010-11, nr.1042/14.

vaak voor een aantal maanden op reis moeten, is het verblijfsco-ouderschap niet aangewezen.

Verder is ook de mate waarin het kind toevertrouwd wordt aan een derde een belangrijke indicatie. Hierboven stipten we reeds aan dat het niet de bedoeling is dat een derde de zorg voor het kind volledig overneemt. Het is in de eerste plaats de ouder die het gelijkmatig verdeeld verblijf wilt en deze moet daar dan ook zijn verantwoordelijkheid in nemen. Zo is het niet de bedoeling dat de grootouders het kind opvoeden omdat de moeder het te druk heeft met haar carrière. Het verdient dan de voorkeur om het verblijf aan de vader toe te wijzen en niet te opteren voor een gelijkmatig verdeeld verblijf.

Een zeer omstrede voorwaarde in de rechtsleer is de leeftijd van het kind.⁴⁴ Volgens BOWBLY en zijn hechtingstheorie is een verblijfsco-ouderschap niet aan te raden voor kinderen tussen 0 en 3 jaar. De hechtingstheorie bepaalt dat het in het belang is van het kind om een vroege veilige hechtingsrelatie te ontwikkelen. Het kind kan vele hechtingsrelaties hebben zoals bijvoorbeeld met vader en familie. De primaire hechtingsfiguur is de moeder, die door het kind gebruikt wordt om de wereld te ontdekken. Als het misgaat kan het steeds terugkeren naar deze figuur. Door deze band tussen moeder en kind is de aanwezigheid van de moeder in de beginjaren een vereiste voor de latere ontwikkeling van het kind op emotioneel, sociaal en psychisch vlak.

In de praktijk is ook op te merken dat rechters in die zin bepalen of verblijfsco-ouderschap mogelijk is.⁴⁵ Ook advocaten merken op dat hoe ouder het kind is, hoe meer kans er is op een gelijkmatig verdeeld verblijf.

Een laatste voorwaarde die wordt besproken is de mening van het kind. Voor, tijdens en na een echtscheiding moet steeds geluisterd worden naar de mening van het kind.⁴⁶ Het kind moet het recht hebben om actief deel te nemen aan de echtscheidingsprocedure van zijn ouders en moet bovendien het gevoel hebben dat zijn mening er ook toe doet. Het Universeel Verdrag inzake de Rechten van het Kind brengt ondermeer met zich mee dat dergelijke rechten van het kind meer en meer in een centraal daglicht worden geplaatst. Zo waarborgt artikel 12 van het Verdrag het spreekrecht van kinderen.⁴⁷

⁴⁴ SEVENS, S., en DE CORTE, J., “Kritische bedenkingen vanuit de hechtingstheorie bij verblijfsco-ouderschap (bilocatiewet) voor kinderen tussen 0 en 3 jaar.”, *Tijdschrift voor Orthopedagogiek, Kinderpsychiatrie en Klinische Kinderpsychologie* 2007, afl. 32, 127 -138; STORME, T., “De leeftijd als criterium voor een gelijk-verblijfsregeling bij jonge kinderen”, (noot onder jeugdrb. Mechelen 24 november 2004), *TJK* 2007, afl. 3, 182 -184.

⁴⁵ Mechelen 24 november 2004, *TJK* 2007, afl. 3, 182; Antwerpen 29 mei 2007, *NJW* 2007, afl. 190, 777;

Brussel 21 mei 2008, *J.dr.jeun.* 2010, afl. 299, 43.

⁴⁶ G. SCHRAUWEN, “Co-ouderschap, scheiden zonder schade”, *Weekend KNACK* 2012, nr.7, 44-48.

⁴⁷ W. VANDENHOLE, “Wordt de stem van het kind gehoord? – Initiatiefrecht en positie van de minderjarige in de procedure van de verblijfsregeling in het licht van het internationaal recht van de rechten van het kind en van de mens” in C. v. b. i. d. Rechten (ed.), *Verblijfsregeling*, Antwerpen, Intersentia 2008, 111-124; KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, “Echtscheidingswetgeving en omgangsregeling met oog voor de rechten van de minderjarigen”, www.kinderrechten.be/IUSE/adviezen//Adviezen_pdf/2006_2007/2006-

Artikel 931 van het Gerechtelijk Wetboek (verder: Ger.W) en artikel 56bis Jeugdbeschermingswet (verder: Jbw) vertalen het spreekrecht in België.⁴⁸ In tegenstelling tot artikel 56bis Jbw bepaalt artikel 931 Ger.W. geen oproepingsplicht. De rechter en de betrokken minderjarige zelf kunnen het initiatief nemen tot het horen van de minderjarige.⁴⁹

De vele verschilpunten tussen beide artikels leiden tot discriminatoire situaties tussen jongeren waarbij de jeugdrechter in hun zaak beslist, dan wel andere rechters. Het spreekrecht van de kinderen is een belangrijke stap in de erkenning van de minderjarige als een rechtssubject.⁵⁰ Maar er is een nood om verder te gaan, een uniforme regeling dringt zich op.⁵¹ Recent kennen we het wetsvoorstel van S. BETHUNE en S. BECQ. Daarnaast kennen we ook hervormingen in het kader van het wetsvoorstel betreffende de invoering van een familierechtbank. Besproken wordt het wetsvoorstel van de Senaatscommissie. Het voorstel voert een oproepingsplicht in voor kinderen vanaf 7 jaar. De kinderen kunnen zelf weigeren om gehoord te worden, er is geen sprake van een spreekplicht. Voor jongere kinderen bestaat er een facultatieve oproeping.

In de praktijk heerst er ook zeer veel weerspanning tegen een algemene oproepingsplicht. Ten eerste wijzen advocaten en magistraten er op dat sommige gezinnen erin slagen om het kind buiten het conflict te laten. Door kinderen steeds op te roepen worden ze in het conflict van hun ouders betrokken, wat zeer schadelijk is voor de ontwikkeling van het kind.⁵² Kinderen zijn loyaal tegenover hun ouders, ze mogen niet gedwongen worden om een kant te kiezen. De algemene oproepingsplicht brengt met zich mee dat

2007_9_Afvies_Scheidingswetgeving_en_omgangsregelingen_.pdf;
KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT.

⁴⁸ Brussel 2 maart 2000, *JIT* 2000, 253-254; KIDS – CODEX Boek I, *Kinderrechten in de grondwet. Implementatie van het IVRK. Jeugdrecht minderjarigen en procesrecht*, Brussel, Larcier 2008, 18-19.

⁴⁹ J. APPELBOOM, “Le divorce et l’audition des mineurs – les aspects psychologiques”, *T.Vred.* 1995, 294-298;

B. POELEMANS, “Hoorrecht van minderjarigen: praktijk van de vrederechters”, *T.Vred.* 1995, 279-293; C. DE BOE, “La place de l’enfant dans le procès civil”, *JT* 2009, afl. 6360, 485-495.

⁵⁰ J. APPELBOOM, “Le divorce et l’audition des mineurs – les aspects psychologiques”, *T.Vred.* 1995, 294-298;

D. DELI, “Het horen van minderjarigen volgens het gewijzigde artikel 931 van het Gerechtelijk Wetboek (Vervolg)”, *TBBR* 1995, 277-296; A. VAN DEN BERGHE, “Over deelname van minderjarigen aan gerechtelijke en buitengerechtelijke procedures”, *TJK* 2007, afl. 1, 27-34;

KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, “Echtscheidingswetgeving en omgangsregeling met oog voor de rechten van de minderjarigen”, www.kinderrechten.be/IUSE/adviezen//Adviezen_pdf/2006_2007/2006-2007_9_Afvies_Scheidingswetgeving_en_omgangsregelingen_.pdf.

⁵¹ M. EECKHOUT en N. DESMET, “Een onderzoek naar de praktijk van het horen van minderjarige in de Belgische rechtspraak”, *TJK* 2005, afl. 2, 59-61; M. GENOT, “Le mineur dans tous ses états”, *JT* 2009, afl. 286, 24-30.

⁵² ⁵² BUYASSE, A. en ACKAERT, L., “Kinderen en scheiding”, *TJK* 2006, afl.1, 32-38; KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, “Gelijkmatig verdeeld verblijf bij scheiding”, Brussel, kinderrechtencommissariaat 2011, www.kinderrechten.be/content.aspx?PageAction=Detail&pagId=52614¶gId=521221.

de kinderen door beide ouders gebruikt worden om boodschappen door te geven aan de rechter. Het kind ondervindt langs beide zijden druk om tegen de andere ouder te getuigen en dit moet vermeden worden. Het valt zelfs al op dat kinderen die vragen om gehoord te worden, beïnvloed zijn door één van beide ouders. Het kan dus in het belang van het kind zijn om net niet gehoord te worden, naast de manipulatie van de ouders is het voor hen ook een stresserende gebeurtenis. Jeugdrechter GERITS duidt op deze omstrede praktijk met een voorbeeld. Een jongen die zij moest horen, kwam met het verhaal dat zijn papa een wolf in een schapenvacht was. De jeugdrechter vroeg of hij wist wat dat betekende, de jongen antwoordde dat hij dit van zijn mama moest zeggen. Daarnaast had de jongen nog een lijstje bij zich waarop hij anekdotes van zijn vader had geschreven, weliswaar gedicteerd door zijn mama.

3. EVALUATIE HUIDIGE REGELGEVING. WAT IS DE (MEER)WAARDE VAN DE WET

Een wetsvoorstel van 7 juli 2011 dat tot doel heeft de woorden ‘bij voorrang’ te schrappen, brengt een aantal vragen met zich mee in verband met de huidige regeling.⁵³ In de volgende afdelingen wordt bestudeerd of het referentiemodel voorgeschreven in artikel 374, §2, 2^e lid BW nog enige meerwaarde biedt. We bekijken daarbij hoe het verblijfsco-ouderschap functioneert in de praktijk en welke gevolgen dat heeft. Daarnaast wordt bestudeerd of het voorgeschreven referentiemodel het belang van het kind dient. Inleidend wordt daarbij onderzocht welke impact een echtscheiding heeft op het welzijn van het kind. Vervolgens wordt bijzonder gefocust op het welzijn van het kind in het kader van een gelijkmatig verdeeld verblijf.

3.1. WETSVOORSTEL VAN 7 JULI 2011

Voor de rechter geldt de verplichting om – wanneer minstens één van beide ouders dit verzoekt – de mogelijkheid van verblijfsco-ouderschap bij voorrang te onderzoeken. Zoals reeds vermeld, kan de rechter afwijken van het model wanneer hij meent dat dit niet de meest gepaste oplossing is. Hij moet steeds, ook in het geval waarin hij tot het wettelijk voorziene model besluit, zijn beslissing grondig motiveren.

Volgens het wetsvoorstel van 7 juli 2011 bestaat er verwarring met betrekking tot de woorden ‘bij voorrang’.⁵⁴ Artikel 374, §2, 2^e lid BW bepaalt dat de rechter het gelijkmatig verdeeld verblijf bij voorrang moet onderzoeken. Indien de rechter oordeelt dat het niet de meest geschikte verblijfsregeling is,

⁵³ Wetsvoorstel (S. Lahaye-Battheu) tot wijziging van artikel 374 van het Burgerlijk Wetboek *Parl.St.*Kamer 2010-11, nr. 53K1662/001.

⁵⁴ Memorie van toelichting, *Parl.St.* Kamer, nr. 53-1662/001, 3.

verplicht de wet hem niet om het gelijkmatig verdeeld verblijf toch op te leggen.⁵⁵ Het feit dat de rechter niet verplicht is om de regeling op te leggen, is volgens het wetsvoorstel niet duidelijk. Algemeen lijkt er echter overeenstemming te zijn tussen magistraten: de wet is duidelijk, het verblijfsco-ouderschap moet prioritair onderzocht worden, maar moet niet noodzakelijk opgelegd worden.

Magistraten en advocaten merken op dat als er geen tegenindicaties zijn om te besluiten dat het gelijkmatig verblijf niet de geschikte oplossing is, ze niet anders kunnen dan de wet te volgen en het verblijfsco-ouderschap op te leggen. Ze stellen echter in vraag of het dan noodzakelijk de juiste oplossing is. Vrederechter DECONINCK legt uit met een voorbeeld: “Ik had eens een zaak waar een koppel naar me toekwam met een uitgewerkt akkoord over de verblijfsregeling, nu zij was een alcoholist en hij een psychopaat. Ik heb die regeling moeten toestaan, maar in welke zin is dit in het belang van het kind? Het was een akkoord, maar niet noodzakelijk een goed akkoord.”

Algemeen bestaat er overeenstemming dat het wetsvoorstel een goede zaak is, toch moet ook het verblijfsco-ouderschap nog steeds onderzocht worden. Hieronder wordt duidelijk dat het niet noodzakelijk een slecht systeem is, maar dat de wetgever de magistraten niet in een bepaalde richting mag duwen.

3.2. WET IN DE PRAKTIJK (ACHTERHAALD?)

Steeds vaker wordt de doelmatigheid van de modelregeling in literatuurstudies betwist.⁵⁶ In deze studie leggen we literatuurstudies en opvattingen van magistraten en advocaten samen.

Een eerste opmerking omvat het feit dat reeds vele decennia een strijd aan de gang is die ijvert naar gelijke rechten en plichten voor man en vrouw. Sinds de wet van 2006 trekt de wetgever deze gelijkheid door naar de verblijfsregeling, waardoor het traditionele rollenpatroon tussen man en vrouw wordt verlaten.⁵⁷ Dit kan aangemerkt worden als een verdienste. Daarnaast blijkt uit recente cijfers dat de rechter vaker besluit tot het gelijkmatig verdeeld verblijf.⁵⁸ Een advocate spreekt in dat verband ook van het feit dat er sinds het referentiemodel minder sprake is van “weekend-ouders”.

Daarnaast kent het gelijkmatig verdeeld verblijf nog een aantal voordelen. Er is minder sprake van een concurrentiestrijd tussen beide ouders om het kind

⁵⁵ Memorie van toelichting, *Parl.St.* Kamer, nr. 53-1662/001, 4-5.

⁵⁶ P. SENAVER, H. VAN BOCKRIJK “De wet van 18 juli 2006 op het verblijfsco-ouderschap, de blijvende saisine van de jeugdrechtbank en de tenuitvoerlegging van uitspraken aangaande verblijf en omgang”, *EJ* 2006, afl. 8-9, 117-129; M. POELMAN en M. KRUYTHOFT, “Verblijfsco-ouderschap en de loopbaan van de ouders vanuit een genderperspectief”, 2010, http://www.iiav.nl/e-publications/iav_b00104884.pdf, 21-30.

⁵⁷ P.SENAVER, F. SWENNEN, en G. VERSCHELDEN, (eds.), *Knelpunten voor echtscheiding, afstamming en verblijfsregelingen: evaluatie van de wetten van 27 april 2007 en 27 december 2006 en 18 juli 2006*, Antwerpen, Intersentia 2009, 21-23.

⁵⁸ Memorie van toelichting, *Parl.St.* Kamer, nr. 53-1662/001, 4-5.

voor zich te winnen.⁵⁹ Dit is positief, want het is ongezond dat het kind geklemd wordt in het conflict tussen de ouders. Zo is er ook een zaak waarbij de rechter het verblijf toekent aan de minst manipulerende ouder.⁶⁰ Een ander positief aspect dat het referentiemodel met zich meebrengt is de ontplooiing van vaders ‘als vader’. Traditioneel gaat de vader meer werken en kan hij minder tijd spenderen met zijn kinderen. Het verblijfsco-ouderschap zorgt ervoor dat dit patroon niet noodzakelijk verder gezet hoeft te worden na de echtscheiding. Steeds meer vaders maken hier gebruik van, ze nemen meer en meer de verantwoordelijkheid op voor de opvoeding van hun kind. Vaders vrezen na een scheiding hun vaderschapsrol te verliezen en willen dit te allen tijde vermijden. Het is vaak zo dat vaders zich na een scheiding ontpoppen tot een vaderfiguur die het kind daarvoor nooit heeft gekend.⁶¹

Verder valt op te merken dat het bevoorrechten van één verblijfsregeling in het bijzonder, diverse andere uitsluit.⁶² De wetgever verkoos het bevoorrechten van een gelijkmatig verdeeld verblijf om de gelijkheid tussen man en vrouw te bevorderen. Het valt echter te betwisten of deze gelijkheid bestendig wordt door te besluiten tot een gelijkmatig verdeeld verblijf.

Ten eerste heeft de rechter de bevoegdheid om te oordelen *in concreto*. Aan de hand van een aantal tegenindicaties kan hij het verzoek tot het gelijkmatig verdeeld verblijf afwenden.⁶³ Indien de rechter besluit dat het gelijkmatig verdeeld verblijf niet de geschikte verblijfsregeling vormt, heeft hij de mogelijkheid om een gepaste verblijfsregeling te zoeken waarbij eenieder zich kan vinden. Zo kan de rechter bijvoorbeeld besluiten tot een verblijfsregeling van het type ‘5/9’ waarbij het kind van vrijdagavond tot woensdagochtend bij de andere ouder verblijft. In een arrest van 14 augustus 2004 besloot het hof van beroep te Brussel dat een gelijkmatig verdeeld verblijf niet de voorkeur verdiende omdat de afstand tussen de twee ouderlijke woningen te groot was.⁶⁴ Een andere regeling is bijvoorbeeld de ‘vaste dagregeling’. Deze regeling is voornamelijk van toepassing op de pasgeborene kinderen waarvoor routines zeer belangrijk zijn, ook tijdens een echtscheiding moeten deze behouden worden. Bijgevolg worden een aantal vaste momenten op een dag bepaald waarbij de ene ouder het kind komt bezoeken of verzorgen.⁶⁵

⁵⁹ I. HENDRICKX, *Liefdes verwelken, partnerschappen vergaan, maar het ouderschap blijft voor altijd bestaan.*, onuitg. masterproef Sociologie K.U.Leuven, 2010-11, 39-40.

⁶⁰ Brussel 22 mei 2007, *NJW* 2008, afl. 184, (498) 498-499, noot G. VERSCHELDEN.

⁶¹ G. SCHRAUWEN, “Co-ouderschap, scheiden zonder schade”, *Weekend KNACK* 2012, nr.7, 44-48.

⁶² P. SENAVER, H. VAN BOCKRIJK “De wet van 18 juli 2006 op het verblijfsco-ouderschap, de blijvende saisine van de jeugdrechtbank en de tenuitvoerlegging van uitspraken aangaande verblijf en omgang”, *EJ* 2006, afl. 8-9, 117-129

⁶³ Gent 27 oktober 2006, *NWJ* 2007, afl. 166, 606-607, noot G. VERSCHELDEN; F. REUSENS “L’hebergement égalitaire selon la loi du 18 juillet 2006”, *T.Vred.* 2006, 401-403.

⁶⁴ Brussel 14 augustus 2008, *J.dr.jeun.* 2010, afl. 299, 43.

⁶⁵ J.P.H. DE MAN, “Enkele mogelijke verblijfsregelingen voor scheidingskinderen”, 2003, <http://www.hetbesteuitelkaar.be/resources/pdf/mogelijke%20verblijfsregelingen.pdf>.

Vervolgens merkt het Kinderrechtencommissariaat op dat de gelijkheid tussen man en vrouw, en in het bijzonder de problematiek dat in 80% van de scheidingen het kind toegewezen wordt aan de moeder, een “dieperliggende mentaliteitskwestie” is.⁶⁶ Tijdens het huwelijk wordt vaak stilzwijgend een verdeling van het takenpakket uitgewerkt. De vader maakt carrière en de moeder zorgt voor de kinderen. Vrederechter DECONINCK wijst er dan ook op dat het maatschappelijk makkelijker aanvaard wordt dat de vrouw zorgt voor het kind en dat deze logica ook voortgezet wordt na de echtscheiding. De wet van 2006 heeft daarom grotendeels een signaalfunctie⁶⁷, maar behoeft deze dat ook te hebben? Is een modelregeling de juiste oplossing?

Uit interviews en enquêtes worden magistraten en advocaten bevroegd over deze materie. In het algemeen luidt het: “een modelregeling is onnodig”. Verschillende argumenten worden aangehaald. In eerste instantie kan de regeling tot misbruik leiden. Ouders verzoeken om een verblijfsco-ouderschap omdat het in de wet staat en ze het gevoel hebben dat het hun ‘recht’ is. Ze eisen datgene op waar ze recht op hebben en gaan daarvoor tot het uiterste. Het nadeel is dat het kind in deze strijd een object wordt. Het is dan ook de taak van de rechter, en de advocaat, om dit soort misbruik tegen te gaan.⁶⁸

Een tweede motief leert dat de wetgever meer vertrouwen hoort te hebben in de rechter. De rechter oordeelt geval per geval of het verblijfsco-ouderschap een geschikte regeling is of niet. Als de rechter oordeelt dat het een geschikte regeling is, dan zal hij dat ook opleggen, maar het is fout van de wetgever om de rechter te duwen in een bepaalde richting. De rechter moet in staat zijn elk individueel geval te beoordelen in het licht van de belangen van het kind. Mogelijk zijn er geen indicaties om het verblijfsco-ouderschap niet op te leggen, maar betekent dat ook dat het een juiste oplossing is? In het algemeen heerst de mening dat het goed is om een gelijkmatig verdeeld verblijf te onderzoeken, maar dat dit niet bij voorrang hoeft te zijn. Een oplossing op maat is beter dan het volgen van een model.

3.3. MODEL VAN GELIJKMATIG VERDEELD VERBLIJF VERANTWOORD IN HET LICHT VAN DE BELANGEN VAN HET KIND?

Inleidend wordt het algemeen welzijn van het kind in een echtscheidingsprocedure besproken. Vervolgens wordt onderzocht of het gelijkmatig verdeeld verblijf de belangen van het kind dient. Daarbij bestuderen we de factoren die nodig zijn om te spreken van ‘een geslaagd

⁶⁶ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, “Verblijfsco-ouderschap”, Brussel, kinderrechtencommissariaat 2005, www.kinderrechten.be/IUSR/adviezen//Adviezen_pdf/2004_2005/2004-2005_5_Verblijfsco-ouderschap_pdf.pdf.

⁶⁷ R. VASSEUR, “De verblijfsregeling van kinderen van gescheiden ouders: een verruimd wettelijk kader”, *TJK* 2007, afl. 1, 11-20.

⁶⁸ R. VASSEUR, “De verblijfsregeling van kinderen van gescheiden ouders: een verruimd wettelijk kader”, *TJK* 2007, afl. 1, 11-20.

verblijfsco-ouderschap'. Tot slot wordt gezocht naar mogelijke wegen om het belang van het kind (beter) te waarborgen...

3.3.1. Algemeen het welzijn van het kind in een echtscheidingsprocedure

Een scheiding impliceert grote veranderingen.⁶⁹ Het dagelijkse leven van het kind wordt verstoord en het kind moet zich proberen aan te passen aan nieuwe situaties. Enige stabiliteit en structuur behouden in het (sociale) leven van het kind tijdens een echtscheidingsprocedure is een aanrader. Zo moeten de ouders consistent zijn in de vrijetijdsactiviteiten van het kind.⁷⁰ Zowel tijdens als na de scheiding is het belangrijk voor het kind dat hij zijn activiteiten, die hij voor de scheiding uitoefende, nog steeds kan uitoefenen. Zo wordt het kind stabiliteit en structuur geboden in een op dat moment veranderende leefwereld. Een recent fenomeen is het 'co-schoolschap', waarbij de kinderen wisselen van school telkens ze bij de andere ouder zijn. Dit biedt helemaal geen structuur in het leven van het kind, er wordt hierbij te veel flexibiliteit van het kind verwacht en daarenboven is het niet in het belang van het kind.⁷¹ P. SMET heeft deze praktijk dan ook recent onmogelijk gemaakt.⁷²

Dergelijke conflicten kunnen makkelijk vermeden worden. De kern van een gezonde echtscheiding is een goede overeenkomst.⁷³ Een gedetailleerde en goed uitgewerkte regeling voorkomt dat er nadien nog een spanning of strijd heerst tussen beide ouders. Bijgevolg zijn er veel minder conflicten wat dan weer een positief effect heeft op het welzijn van het kind.

3.3.2. Eerbiedigt het referentiemodel de rechten van het kind?

Het nut van het gelijkmatig verdeeld verblijf als modelregeling is reeds in vraag gesteld. Vervolgens wordt de aandacht gevestigd op het belang van het kind. Dient de modelregeling het belang van het kind?

⁶⁹ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, "Kinderen en scheiding. Een scheidingswetgeving met oog voor de rechten van minderjarigen.", www.kinderrechten.be/IUSR/adviezen/Adviezen_pdf/2005_2006/2005-2006_7_Advies_Kinderen_en_scheiding_pdf.pdf

⁷⁰ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, "Jaarverslag 2010-2011", kinderrechtencommissariaat 2011, http://www.sociaalcultureel.be/jeugd/kinderrechten/KRC-jaarverslag2010-2011.pdf_75.

⁷¹ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, "Jaarverslag 2010-2011", kinderrechtencommissariaat 2011, http://www.sociaalcultureel.be/jeugd/kinderrechten/KRC-jaarverslag2010-2011.pdf_74-75.

⁷² Voorstel tot decreet (K. Helsen et al.) betreffende het inschrijvingsdecreet, tekst aangenomen door de plenaire vergadering, *Parl.St.* VI. Parl. 2010-11, nr.1042/14.

⁷³ A. BUYSSE en M. RENDERS, "Kinderen en verblijfsregelingen: Knelpunten gekoppeld aan de nieuwe wetgeving" in C. v. b. i. d. Rechten (ed.), *Verblijfsregeling*, Antwerpen, Intersentia 2008, 1-10.

Het is belangrijk in het achterhoofd te houden dat eender welk akkoord slechts een goed akkoord is wanneer iedereen zich er in kan vinden.⁷⁴ Verder valt op te merken dat het Kinderrechtencommissariaat niet meer klachten ontvangt sinds de wet van 2006 in vergelijking met de wet van 1995.⁷⁵ Samenvattend stelt het Kinderrechtencommissariaat dat veel klachten van kinderen gaan over de bekommernis geen inspraak te hebben in het bepalen van een gepaste verblijfsregeling.⁷⁶ Een goede regeling, wat het verblijfsco-ouderschap kan zijn, bevordert de levenskwaliteit, het welzijn en de sociale ontwikkeling van het kind. Een wettelijk kader dat zo een regeling beoogt, verdient dan ook de nodige aandacht.

a. Het succes van verblijfsco-ouderschap

In een eerste stap bestuderen we het verblijfsco-ouderschap, waarvan het succesratio afhankelijk is van een aantal voorwaarden.⁷⁷

Een eerste voorwaarde is het ouderlijk conflict. Hierboven is reeds gezegd dat de mate van conflict bepaalt in welke mate een scheiding nadelig kan zijn voor het kind.⁷⁸ Conflicten tussen ouders en vooral conflicten waarin het kind wordt betrokken hebben een grote invloed op de levenskwaliteit van het kind. Kinderen zullen in de toekomst handelen hoe ze het geleerd hebben van hun ouders. Conflicten tussen de ouders zijn niet bevorderlijk voor het overleg tussen beiden, iets wat een gelijkmatig verdeeld verblijf wel vereist.⁷⁹

Communicatie is dus zeer belangrijk voor het welslagen van het verblijfsco-ouderschap, toch stelt R. VASSEUR dat verblijfsco-ouderschap niet *a priori* mag uitgesloten worden wanneer er sprake is van een conflictsituatie tussen beide ouders. Deze uitsluiting zou het referentiemodel uithollen.⁸⁰ Bovendien vereist het belang van het kind ook dat een regeling flexibel is, zonder de mogelijkheid van dialoog tussen beide ouders zal dit ook niet mogelijk zijn.

⁷⁴ A. BUYSSE en M. RENDERS, "Kinderen en verblijfsregelingen: Knelpunten gekoppeld aan de nieuwe wetgeving" in C. v. b. i. d. Rechten (ed.), *Verblijfsregeling*, Antwerpen, Intersentia 2008, 7.

⁷⁵ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, "Gelijkmatig verdeeld verblijf bij scheiding", Brussel, kinderrechtencommissariaat 2011, www.kinderrechten.be/content.aspx?PageAction=Detail&pagId=52614¶gId=521221.

⁷⁶ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, "Gelijkmatig verdeeld verblijf bij scheiding", Brussel, kinderrechtencommissariaat 2011, www.kinderrechten.be/content.aspx?PageAction=Detail&pagId=52614¶gId=521221.

⁷⁷ I. HENDRICKX, *Liefdes verwelken, partnerschappen vergaan, maar het ouderschap blijft voor altijd bestaan.*, onuitg. masterproef Sociologie K.U.Leuven, 2010-11, 40-45.

⁷⁸ Gent 27 oktober 2006, *NWJ* 2007, afl. 166, 606-607, noot G. VERSCHULDEN; BUYSSE, A. en RENDERS, M., "Kinderen en verblijfsregelingen: Knelpunten gekoppeld aan de nieuwe wetgeving" in C. v. b. i. d. Rechten (ed.), *Verblijfsregeling*, Antwerpen, Intersentia 2008, 8-9; VAN PEER, C., "De impact van een (echt)scheiding op kinderen en ex-partners", 2007, <http://aps.vlaanderen.be/index-publicaties.htm>.

⁷⁹ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, "Gelijkmatig verdeeld verblijf bij scheiding", Brussel, kinderrechtencommissariaat 2011, www.kinderrechten.be/content.aspx?PageAction=Detail&pagId=52614¶gId=521221.

⁸⁰ R. VASSEUR, "De verblijfsregeling van kinderen van gescheiden ouders: een verruimd wettelijk kader", *TJK* 2007, afl. 1, 11-20.

Een tweede voorwaarde is het respecteren van de mening van het kind. Het kind moet als een volwaardig rechtssubject betrokken worden in het bepalen van een gepaste verblijfsregeling.⁸¹ In eerste instantie moet het kind op de hoogte gesteld worden van de beslissing tot scheiden. Daarbij moet het kind om zijn mening gevraagd worden. Hij moet beseffen dat hij zijn gevoelens daarover kan uiten. Vervolgens moet aan het kind ook de nodige informatie met betrekking tot de gevolgen van de verblijfsregeling geboden worden. Tenslotte moet de verblijfsregeling niet enkel beantwoorden aan de noden van de ouders maar evenzeer aan die van het kind. De regeling moet voldoende flexibel zijn opdat aanpassingen naar aanleiding van de wensen van het kind mogelijk zijn. Het is belangrijk dat, ook al is de regeling goed voor de ouders, er ook geluisterd wordt naar de wensen van het kind en dat deze ook de mogelijkheid heeft om daarover zijn verhaal te kunnen doen.⁸²

Een laatste voorwaarde is een blijvend contact met beide ouders. Het IVRK bepaalt dat het kind recht heeft op een contact met beide ouders. Een scheiding op zich vergt al een grote aanpassing voor de kinderen, op zijn minst is het dan vereist een goede ouder-kindrelatie verder te zetten. Een goede ouder-kindrelatie is afhankelijk van de mate waarin het kind contact heeft met beide ouders.⁸³ Deze relatie heeft een grote impact op de verdere ontwikkeling van het kind. Een verblijfsco-ouderschap is in dat opzicht een goede regeling.⁸⁴

b. Wettelijk kader, voldoende waarborgen?

In een tweede stap wordt bestudeerd of het huidige wettelijk kader voldoende waarborgen biedt voor een succesvol verblijfsco-ouderschap en voor de belangen van het kind.⁸⁵

In het licht van het ouderlijk conflict is het belangrijk dat een conflict tussen de ouders tot het minimum wordt beperkt. De kinderen zijn geen partij in het geding, bijgevolg is er ook geen mogelijkheid voor het kind om zijn stem te laten horen als hij zich niet kan aanpassen aan de opgelegde verblijfsregeling. Daarbij moet u zich de vraag stellen of het wel wenselijk is om het kind mee in het geding te trekken. Het kind zal dan als een derde partij tegenover zijn ouders staan, of dit dan ten goede komt van het kind valt te betwijfelen. Als het kind echt ontevreden blijkt te zijn met de regeling, gaan rechters er van uit dat de ouders weten wat het beste is voor hun kind en dat zij dus ook zullen vragen om een herziening van de verblijfsregeling. Ze blijven in de eerste

⁸¹ BUYSSE, A. en ACKAERT, L., "Kinderen en scheiding", *TJK* 2006, afl.1, 32-38.

⁸² KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, "Echtscheidingswetgeving en omgangsregeling met oog voor de rechten van de minderjarigen", www.kinderrechten.be/IUSE/adviezen//Adviezen_pdf/2006_2007/2006-2007_9_Afvies_Scheidingswetgeving_en_omgangsregelingen_.pdf.

⁸³ VAN PEER, C., "De impact van een (echt)scheiding op kinderen en ex-partners", 2007, <http://aps.vlaanderen.be/index-publicaties.htm>.

⁸⁴ De vorige voorwaarden dienen nog steeds vervuld te zijn.

⁸⁵ DE MAN, J. P. H., "Is "co-ouderschap" in het belang van het kind?", 2008, http://www.f4j.be/diversen/is_co_ouderschap_in_het_belang_van_het_kind.html

plaats ouders en moeten dus ook ageren in het belang van hun kind en niet ten behoeve van hun eigen belangen. Bovendien evalueren sommige rechters na enige tijd het verloop van de verblijfsregeling. Als het kind zich dan ongelukkig voelt met de huidige situatie, kan hij nog steeds vragen om gehoord te worden.

Ouderschapsbemiddeling vormt een methode die het welzijn van het kind, maar ook dat van de ouders ten goede kan komen.⁸⁶ Hierbij onderhandelen de ouders, samen met een onafhankelijke bemiddelaar onder meer over het verblijf van hun kind. De ouderschapsbemiddelaars beschikken over vaardigheden die er voor zorgen dat ouders niet als partijen tegenover elkaar staan, maar als ouders van hun kind. Ze zorgen voor het uitwerken van een goede en gedetailleerde regeling. Een goede overeenkomst vermindert het ouderlijk conflict. De kinderen worden ook gehoord. Naast de federale bemiddelingswet en de bemiddeling die aangeboden wordt door advocaten, notarissen en privé bemiddelaars, pleit het Kinderrechtencommissariaat voor een wettelijk verankerd welzijnsaanbod voor ouderschapsbemiddeling.⁸⁷ Bovendien moet de Vlaamse overheid instaan voor een voldoende aanbod aan informatie. De ouders moeten weten waarover het gaat, wat de bemiddeling inhoudt.

De bemiddeling moet volgens het Kinderrechtencommissariaat verplicht gemaakt worden. Dit blijkt echter een *contradictio in terminis* te zijn. De bemiddeling is *in se* gebaseerd op de wil van de ouders om te onderhandelen. Wanneer de ouders naar de rechter komen is dit vaak omdat er geen mogelijkheid tot praten meer is. Ze vragen de rechter om in hun plaats dan een beslissing te nemen. Vrederechter DECONINCK wijst erop dat ze in de rechtszaal zelf de partijen aanmoedigt om te praten. Ze wijst de partijen erop dat elk koppel discussies heeft omtrent de opvoeding van het kind en dat is niet anders in een echtscheiding, toch moeten we op een of andere manier een oplossing vinden die voor iedereen werkbaar is. Bij elk akkoord zal zij nagaan hoe elk van de partijen en de kinderen zich bij het akkoord voelen.

De wet bepaalt dat de rechter een bemiddeling tussen de ouders kan opleggen.⁸⁸ De praktijk wijst uit dat hier vaak gebruik van gemaakt wordt. Het is duidelijk dat als de ouders zelf geen bemiddeling verzoeken, een bemiddeling opgelegd door de rechter zinloos is. Er zal steeds een ouder zijn die het been stijf probeert te houden. Een voorstel van de jeugdrechter houdt in om het forum verplicht te maken. Ouders weten vaak niet dat de mogelijkheid

⁸⁶ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, “Ouderschapsbemiddeling. Een kans voor kinderen in scheidingssituaties?”, kinderrechtencommissariaat 2005, <http://www.kinderrechten.be/Content.aspx?Theme=volwassenen&PageAction=Detail&pagId=51897>.

⁸⁷ B. Allemeersch, B. Gayse en P. Schollen, “De wet van 21 februari 2005 in verband met de bemiddeling”, in B. Allemeersch, *De nieuwe wet op de bemiddeling*, Brugge, die Keure, 2005, 45.

⁸⁸ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, “Echtscheidingswetgeving en omgangsregeling met oog voor de rechten van de minderjarigen”, www.kinderrechten.be/IUSE/adviezen//Adviezen_pdf/2006_2007/2006-2007_9_Afvies_Scheidingswetgeving_en_omgangsregelingen_.pdf.

tot bemiddeling bestaat, advocaten wijzen hen daar te weinig op. Als we verplichten om de ouders wel in kennis te stellen van de mogelijkheid, de gevolgen en zo verder, zullen ze misschien wel sneller de neiging hebben om te bemiddelen. Dit komt natuurlijk het kind ten goede.

Biedt het wettelijk kader voldoende waarborgen voor het respecteren van de mening van het kind? In eerste instantie kan opnieuw via bemiddeling de mening van het kind gehoord worden. Daarnaast kan het kind door de rechter gehoord worden of door een maatschappelijk assistent(e) indien de rechter een maatschappelijk onderzoek beveelt. Tenslotte moet het horen van het kind voornamelijk thuis gebeuren. De ouders moeten voldoende aandacht besteden aan de wensen van het kind door in eerste instantie, zoals reeds is aangehaald, te streven naar een flexibele regeling⁸⁹.

Mijn inziens biedt het wettelijk kader voldoende waarborgen om de belangen van het kind te respecteren. Alles kan beter natuurlijk, maar het moet ook haalbaar en verantwoord blijven.

4. BESLUIT – DE WOORDEN ‘BIJ VOORRANG’ IN ARTIKEL 374, §2, 2DE LID VAN HET BURGERLIJK WETBOEK. EEN BRON VAN VERWARRING OF EEN HANDIG INSTRUMENT?

Het verblijfsco-ouderschap dat als een model naar voren wordt geschoven in het artikel 374, §2, 2^e lid BW is achterhaald in de praktijk. Het verblijfsco-ouderschap is *in se* een goed systeem omdat op die manier de rechten van beide ouders gerespecteerd worden. De vader krijgt meer de kans om zich als vaderfiguur te bewijzen. Bovendien is het ook in het belang van het kind dat het contact met beide ouders wordt onderhouden. Het is dan ook aangewezen om steeds de mogelijkheid tot een gelijkmatig verdeeld verblijf te onderzoeken.

De voorkeursregeling gaat daarentegen in de praktijk niet meer op. Het wetsvoorstel van 7 juli 2011 komt daaraan tegemoet door de woorden ‘bij voorrang’ te schrappen. Het is aangewezen om niet alleen het verblijfsco-ouderschap te onderzoeken, maar daarnaast ook de diversiteit aan mogelijkheden bij verblijfsregelingen. Elk gezin is anders en een oplossing op maat is te verkiezen boven een modelregeling. Die oplossing op maat zal dan een geschikte regeling inhouden. Mijn inziens doet het soort regeling er voor de kinderen niet toe. Wat volgens mij wel het belang van de kinderen dient, is een flexibele regeling, waarbij de kinderen niet klem komen te zitten in een aanslepend conflict tussen de ouders. Een regeling die de kinderen gelukkig maakt, is er één die ruimte biedt om rekening te houden met wat voor het kind echt belangrijk is. Zo is het bijvoorbeeld belangrijk dat het mogelijk is voor het

⁸⁹ <http://ouders.tweehuizen.be/professorenfilmpje>

kind om aan de vader te vragen zijn moeder op te bellen om het wisselmoment te vervroegen zodat hij naar zijn favoriete tv- programma kan kijken.

Zoals reeds eerder aangehaald vormt de mogelijkheid tot een flexibele regeling, waarmee iedereen het eens is, een streefdoel. Mijn inziens is dat streefdoel realiseerbaar door naast het schrappen van de woorden 'bij voorrang', waardoor de rechter een variëteit van verblijfsregelingen in acht kan nemen, ook de bemiddeling meer toegankelijk te maken. Bemiddeling staat garant voor een klimaat waarin dialoog mogelijk. Dit is volgens mij essentieel om te komen tot een regeling waarmee iedereen het eens is, zowel de ouders als de kinderen.

De woorden 'bij voorrang' vormen noch een bron van verwarring, noch een handig instrument. De schrapping lijkt mij dan ook evident.